

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

in qua ea que à nobis definita sunt servari precipiat. Nam hoc factò omnis de cetero surreptionis locus obstruitur. Egregie utrumque exsequitur; injuriam illatam ab Episcopo Itauriæ vult coercere, & quæ ab eo malè præsumpta sunt corrigere; sed rescripti abolitionem Principi servavit, ut par erat & dignum; suamque sententiam altero rescripto Principis muniri curavit. Spes non destituit Gregorium; qui statim post datas priores literas, dissidium partium composuit.

Eadem modestia se gesserat Pelagius erga Childebertum Regem; qui jusserat Sa-paudo Arelateni ut inferioris Episcopi examen subiret. Hoc alienum ab ecclesiastica lege & à ratione cum dixisset Pontifex, subjungit: *Pro quibus Christianitatis vestre confidentia freti, paterno studio postulamus ut si quid tale factum est, congrua satisfactione celeriter amputetur, nec ullum sui exemplum in perturbatione Ecclesiarum, quas vobis Deus creditur, relinquere concedatur. Et in hujusmodi causis sollicitam vos in reliquo decet adhibere cautelam ne quid contra ecclesiasticas regulas petentibus concedatis.* In eandem sententiam extant epistolæ Gallicanorum Episcoporum ad suos Reges in alia specie, quæ relatæ sunt capite nono §. iv. & v. hujus libri.

C A P V T X I I.

Synopsis.

I. Tutio Ecclesia eiusque Decretorum, Regibus Francorum in regno competit. Initium illius juris repetendum à Clodoveo, qui Defensor Fidei dictus à Remigio. Eius in rebus canonicis potestas.

II. Defensores Ecclesia dicti Reges secunda dynastia à Concilio Parisiensi, & Aquisgranensi. A Christo tuendam susceperunt Ecclesiam, eiusque disciplinam, ut docent ea Concilia, ex Isidoro, & Fulgentio.

III. Effectus Tutionis erat, Confirmatio canonum. Cur eam ab Imperatoribus Synodi Oecumenice postulaverint, non autem à Regibus Francorum. A Regum nostrorum sollicitudine pender ecclesiasticorum ordinum integritas, à Pelagio. Præsidium Childeberti implorat Gregorius M. ad statutorum suorum executionem.

IV. Non solum manu regia, sed etiam legibus latis canonum executioni prospiciebant; ut Clotarius Rex, Pippinus & Carlomannus Duces Francorum. Et præ ceteris, Carolus Magnus. Capitulari Aquisgranensi Episcopos officij monet, transcriptis verbis canonum, quibus legis robur addit. Ita se monitorem præstat ut emendet, exemplo Iosia Regis.

V. Hoc Capitulare transcriptum est à Lothario Imp. in Edictum suum, quo multam irrogat iis qui leges illas infringunt. Leo I. spondet se Capitula illa observaturum. Leo I. legibus à Marciano latis in præsidium legum ecclesiasticarum se subiecit. Capitularia Regum nostrorum accepta Ecclesia Gallicana.

Explicata Synodus Meldensis.

VI. Non solum antiquos canones, sed etiam nova Decreta Romane sedis, legibus suis tuebamur Reges. Quod probatur duobus exemplis. Vnum respicit Presbyteros suspectos; sed canonicè non convictos. Consultitur Leo III. à Carolo M. Eius responso in Conventu Regni expensa, & de consensu Episcoporum & Procerum, Edicto regio confirmata. In quo versaretur hac difficultas, explicatur. Presbyteri suspecti, purgati iurjurando.

VII. Alterum exemplum respicit Chorepiscopos. Dubitatum de ordinationibus Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum, quas illi peragerant, & de ceteris quibusdam capitibus. Consultus Leo III. à Carolo M. respondet omnia esse irrita, damnandos Chorepiscopos, & trudendos in exilium. Responsum Leonis in synodo probatum, & regio Edicto confirmatum; exceptis panis, quas Episcopi molliaverunt. Explicata hæc clausula, Permittente Apostolico.

VIII. Reges tertia dynastia ad Tutionem libertatis ecclesiastica à Deo designari dicuntur à Gregorio IX. Legibus munierunt ecclesiasticam disciplinam. B. Ludovicus Edicto Canonum executioni consultit. Eumque secuti Reges à Carolo V. usque ad hanc aetatem.

IX. De altero hujus Tutionis effectu dicitur libro quarto. Necessitas Concordia Sacerdotij cum Imperio probatur à Gregorio secundo, Septima Synodo, Ecloga Leonis, Damiano, Arnulfo, Bernardo, & auctore anonymo.

I. **Q**UAM Principibus ex jure divino & ex universalis Ecclesiæ praxi asseruimus, Ecclesiæ ejusque Decretorum Tutionem, Regibus Francorum à Gallicana Ecclesiæ Episcopis vindicata est. Huic Patrocinio regiam Francorum dignitatem devovit Clodoveus, cum sacro baptismo tinctus solennem fidei professionem emisit; ita tamen ut manumissus à servitute peccati, & gratiæ vindicta in libertatem Christi assertus, à regni libertate non exciderit, sed eam ad Ecclesiæ Libertatem fovendam aeterno foedere conjunxerit. Pagani & Arriani Occidentem miserè lacerabant, & variæ per Orientem hæreses latè grassabantur, cum divini numinis benignitas laboranti Ecclesiæ prospexit, procurato Libertatis Christianæ acerrimo vindice Clodoveo: qui repudiato idolorum cultu, & Arriana hæresi calcata, quæ Aquitaniam, Hispanias, & Italiam imperio tenebat, se catholice Ecclesiæ partibus addixit, eique arbitrio suo & delectu veræ fidei victoriam peperit. Vnde non dubitavit Avitus de hoc religionis triumpho, invictissimo Clodoveo literis suis gratulari. *Invenit quippe temporis nostro, inquit, arbitrum quemdam divina proviso. Dum vobis eligitis, omnibus judicatis. Vestra fides, nostra victoria est.* Itaque statim assecutus est Defensoris fidei nomen, quod regno suo felicibus auspiciis adscriptum in posteros transmisit, meliori fato

Avitus ep. 41.

M ij

ab iis retinendum quam Pontificis Maximi quondam titulus ab Imperatoribus Romanis conservatus fuerit, quem unà cum Imperio adipiscebantur, donec Gratiani pietas superstitionem profanæ vocis exosa, pontificium amictum & Pontificis appellationem constanter repulit. Existimabit forte aliquis hoc à me datum summæ Clodovei pietati, & gloriosissimis triumphis quos de hæresi devicta reportavit, ut Defensorem fidei scholastico more nuncupaverim. Sed velim intelligat id arbitrato meo à me factum non esse, quia potius id è verbis Remigij Episcopi Remensis, qui salutaribus aquis Regem lustraverat, à me petitur. Claudium, alienæ paræciæ hominem, in Presbyterum ordinaverat Remigius, *Pre-cellentissimi Regis testimonio, qui erat non solum prædicator fidei catholice, sed Defensor, inquit ille in epistola ad Episcopos. Conquerebantur illi de vitiosa ordinatione contra canones à Remigio tentata. Sed excipit iste de Regis jussu, cujus arbitrium in disciplina ecclesiastica dispositione magni momenti esse debeat. Scribitis, canonicum non esse quod jussit. Summo fungamini sacerdotio. Regionum Præsul, custos patriæ, gentium triumphator injunxit. Sanè videtur his verbis ad Constantinum respexisse, qui *Κωνσταντίνος* ab Eusebio dicitur, ut *Regionum Præsul* vocatur Clodoveus à Remigio.*

II. In secundam Regum dynastiam Defensoris Ecclesiæ titulus transfusus est, ut docet Concilium Parisiense anno **DCCCXXIX.** quod regalis ministerij præcipuam partem in eo constituit ut Rex sit *Defensor Ecclesiarum*; laudatque locum Isidori Hispalensis, qui extat apud Gratianum, his verbis: *Principes seculi nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Ceterum intra Ecclesiam potestates necessariae non essent, nisi ut quod non prævaleret Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per discipline terrorem. Sæpe per regnum terrenum calcite regnum proficit; ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem & disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore Principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ utilitas exercere non prævaleret, cervicibus superborum potestas principalis imponat, & ut venerationem mereatur, potestas impertiat. Cognoscant Principes seculi Deo debere se reddere rationem propter Ecclesiam, quam à Christo iuendam suscipiunt. Nam si ve augetur pax & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, si ve solvantur; ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit. Eundem locum profert Concilium Aquilgranense ha-*

bitum anno octingentesimo trigesimo sexto, ut doceat Principem tuendæ Ecclesiæ causa constitutum. Quod etiam probat è Fulgentio, qui Principem officij sui commonefaciendo ait: *Pre omnibus ira se sanctæ matris Ecclesiæ catholice meminere filium, ut ejus paci atque tranquillitati per univèrsam mundum, suum prodesse faciat principatum. Magis enim Christianum regitur ac propagatur imperium, dum ecclesiastico statui per omnem terram consulitur, quam cum in parte quacunque terrarum pro temporali securitate pugnatur.*

III. Tutionis effectus in Gallia idem erat planè cum eo quem in Romano Imperio viguisse diximus, scilicet ut Canones & Decreta à Regibus confirmarentur. In eo tamen discrimen intercedebat, quòd Synodi Oecumenicæ, cum à Principibus Romanis cogerentur, eorum opem ad exequendas definitiones suas implorabant; Regum potestate non interpellata. Quod mirandum non est, cum etsi regnum Francorum in Galliis ineunte seculo quinto emerferit, Reges tamen nonnisi desinente seculo Christianæ fidei nomen dederint. Iis verò temporibus omnes Canones Decretaque Pontificum, quorum usus in judiciis ecclesiasticis receptus est, per Gallias promulgata, & synodorum Gallicanæ Dioceseos confessione admissa erant. Quod autem veteribus canonibus ad accuratam disciplinæ ecclesiasticæ usum deesse videbatur, Concilia Gallicanorum Episcoporum auctoritate sua supplebant. Ea verò Concilia à Regibus nostris indicabantur, qui res definitas postquam judicio suo probassent, Edictis confirmabant, ut facilius executioni traderentur; ita ut in provinciis regni eodem jure omnino Reges nostri potirentur, quo Principes Romani olim in univèrso imperio fruebantur. Qua de re copiosè Tomo secundo, ubi Dissertationem de Conciliis Gallicanæ Dioceseos edemus.

Ceterum Romani Pontifices Ecclesiæ tranquillitatem à Regum nostrorum sollicitudine pendere, illis Ecclesiæ à Deo creditas, eorumque studio commissam esse ecclesiasticorum ordinum integritatem, non inficiati sunt. Pelagius Childebertum Regem ex eo capite debita laude prosequitur. *Cum celsitudini vestre, inquit, multa dona misericordia divina contulerit, pro amore quem Ecclesiæ ejus sinceriter exhibetis, fecit vos multis regnantibus clariores; quoniam inter alias regni vestri curas pro tranquillitate sanctæ Ecclesiæ præcipuam sollicitudinem vos certum est exhibere. Infra: Non aliter Deo nostro rectè potest regalis devotio famulari, nisi providentiâ ejus ecclesiasticorum ordinum ser-*

Zosimat.

Remig. ep. ad
Heraclium, Leo-
nem 1. & Theod.
Episc.Fide supra hoc
lib. cap. 10. f. 7.Concil. Paris. l. 2.
c. 4. Additio 2. c.
22.Isidorus de som-
no bono cap. 53.
apud Gratianum
23. q. 5. c. Prin-
cipis.Conc. Aquilgr.
cap. 5. can. 2.Vide B. B. B. B.
tom ad librum de
gubernio de Ind.
superior. cap. 4.Vide ergo librum
V. L.Pelag. ep. ad
Childebert. an-
517. In presen-
tibus Ecclesiis
quas vobis Deo
credidit.

vetur integritas. Gregorius Magnus præsidium Childeberti Regis advocat, ut quæ ad restaurationem ecclesiasticæ disciplinæ Virgilio Episcopo Arelatenſi exequenda commiserat, amotis impedimentis effectum fortiantur. Salutantes, inquit, excellentiam vestram paternæ caritatis affectu, petimus ut cuncta quæ supraſcripto fratri & coepiscopo nostro præsidio compleantur, nec cuiusquam ea aliquo modo elatione aut superbia convelli permittatis. Mox: Oportet ergo ut hoc nobis vicariè rependatur, & sicut nos vestram implere non distulimus voluntatem, & vos propter Deum & B. Petrum Apostolorum principem nostra faciatis in omnibus servari statuta; quatenus excellentiæ vestræ laudabilis & Deo placita se circumquaque tendat opinio.

IV. Non solum verò facti executione, sed legum suarum auctoritate, legum ecclesiasticarum executioni imminabant; ut patet ex Edicto Clotarij Regis, & Decreto Pippini Ducis Francorum, qui canones antiquos toto regno promulgari iussit. Quin etiam ad exemplum Iustiniani easdem regulas suis verbis Reges præscribentur quæ à Canonibus antiquis erant præstituta; conceptis verbis hoc se à Canonibus trahere testati. *Decrevimus juxta sanctorum canones*, inquit Carolomānus Dux & Princeps in Synodo Liptinensi habita anno septingentesimo quadagesimo tertio. Præ ceteris verò in restitutione collapsæ disciplinæ laboravit Carolus M. Rex Francorū, non solum synodorum ope, quas in eam rem frequentes collegit, sed etiam Edictis suis de Consilij sui sententia promulgatis. Inſigne est Capitulare ab eo Principe anno D C C L X X I X. in Palatio Aquensi constitutum, quod inde *Aquisgranense* dicitur; quo Episcopos, Presbyteros, & Laicos officij sui admonet, verbis ipsis Canonum & Decretorum transcriptis. Quo in opere id studium adhibuit, ut lem-mate sententiam canonis comprehenderet, simulque significaret ad quos regula dirigeretur, his verbis solennibus: *Episcopis, Sacerdotibus, Monachis, Omnibus.* Hoc Edictum latum est, non ex synodi alicujus, sed ex Consilij seu Placiti sententia; quod conflatum erat ex Episcopis & Proceribus, ut docet Hincmarus. Propositum suum illud esse docet Princeps, ut *Devoti sanctæ Dei Ecclesiæ Defensoris, humilisque Adjutoris*, qualem se inferibit, partes studiosè præstet, suamque diligentiam Episcoporum studio adjungat, quò paternæ & canonicæ sanctiones non convellantur. Duo ergo in eam rem præstat; Capita quædam è Canonibus excerptit, quorum executionem urget; Et

Legatos suos mittit, qui regia auctoritate quæ fuerint corrigenda, unà cum Episcopis corrigant. De hoc articulo dicemus libro quarto. Quod attinet ad primum; ea modestia se gerit, ut Episcopos roget, monitoris officium sibi vindicando; ita tamen ut se Regem esse meminerit, & monitioni adjunctam correctionem doceat, exemplo Iosifæ Regis. *Sed & aliqua capitula ex canonicis institutionibus, quæ magis vobis necessaria videbantur, subjunximus. Ne aliquis, quæso, hujus pietatis admonitionem esse præsumptiosam judicet, quæ nos errata corrigere, superflua abscindere, recta coarctare studuimus; sed magis benevolæ caritatis animo suscipiat. Nam legimus in Regnorum libris, quomodo sanctus Iosias regnum sibi à Deo datum circumeundo, corrigendo, admonendo, ad cultum veri Dei studuit revocare. Non ut me ejus sanctitati æquiparabilem faciam; sed quòd nobis sint ubique sanctorum semper exempla sequenda.* Sub finem Capitularis, *Injungendi* voce utitur, cum Episcopos monet ut prædicationibus suis fideles populos à patrandis sceleribus revocent. Hoc Capitulare per L X X X I I. capita expansum ea præcipuè complectitur quæ ordinationes, excommunicationes, munera Episcoporum & Clericorum, ordinem judiciorum, & reliquam ecclesiasticam disciplinam respiciunt, ita ut breviarium aliquod Iuris Canonici dici possit.

V. Hoc Edictum transcriptum est libro primo Capitularium; idque deinde Lotharius Imperator, filius Ludovici Pij, in Constitutionem suam retulit, quæ *Capitulare Lothary* dicitur. quò plurima alia capita ad constituendam regni Italiae poliriam & Ecclesiæ disciplinam pertinent, è Capitulis Caroli & Ludovici excepta. Huic Capitulari Lotharius sanctionem suam addidit, his verbis: *Placuit nobis ut hæc capitula, quæ excerptissimus de Capitulis sanctæ memoriæ avi nostri Caroli ac Domini nostri Ludovici Imperatoris, ab omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ seu nostris fidelibus in regno Italiae consistentibus pro Lege teneantur & conserventur; & quicumque hujus Capitularis contempтор extiterit, sexaginta solidis componat, sicut in Capitulis prædicti avi Domini nostri.* Ceterum si quis dubitet an hæc Principum Constitutiones gratæ fuerint Pontificibus Romanis, consulat fragmentum epistolæ Leonis IV. Papæ ad Lotharium, qua spondet se *Capitula illa & præcepta Lothary ejusque predecessorum in omnibus observaturum.* Neque est quòd aliquis sibi persuadeat insolitam esse sponſionem Leonis IV. de servandis legibus à Principe latis ad præsidium legum ecclesiasticarum, præsertim cum Leonis I. professio successori-

Greg. l. 4. ep. 13. 220. 131.

Edictum Clotarij l. an. 411. De sanctione no-stra est hæc Capitula in quibusdam capitularibus quæ ex hoc prædicto sunt, vel debent perperam esse observata. Casus 1. Concil. Saffron. an. 744.

Capit. Aquisgran. in Pictav. Conſiderat sua cum 3 scribitur & Consilium nostrum.

Hincmar. ep. 3. c. 11. 11.

Quæ propter placuit nobis vobis rogare solentem, & Pastores Ecclesiarum Christi.

Capitularis Aquisgran. nullius.

Capitulare Lothary editum à Goldasto.

C. De Capitula. Dist. 10. apud Gratianum.

VII. Alterum exemplum fovendorum per Edicta regia Romanæ sedis Decretorum petitur à Chorepiscoporum negotio. Sæpe in conventibus & synodis regni controversum fuerat, an ordinationes Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum à Chorepiscopis celebratæ, Confirmationes baptizatis tributæ, Ecclesiarum & Virginum benedictiones ab iis tentatæ, vitiosæ essent, an canonicæ. Carolus M. in re tam serâ & ambigua sedem apostolicam consulendam esse decrevit, & inter cetera Arnonis Archiepiscopi ad Leonem III. delegati mandata, hoc etiam caput adjunxit. Respondit Pontifex, per canones liberum non esse Chorepiscopis ullam muneris episcopalis partem attingere, atque adeo quidquid ab iis præsumptum fuerat in ordinationibus & benedictionibus, vitiosum esse & penitus irritum, decrevitque damnandos, id est, deponendos, Chorepiscopos, & plectendos exilio, huncque gradum esse delendum. Post reditum Arnonis, Conventum generalem regni Ratisbonæ Imperator cogit, ut rebus à Romano Pontifice secundum canones judicatis, consensus adhiberetur. Responsum Leonis in synodo probatum fuit, & regio Edicto confirmatum. Sed temperata fuit jurisdictio, in pœnis à Leone adversus Chorepiscopos decretis, atque ab eorum dejectione & exilio cessatum; quamvis in Presbyterorum gradum redacti sint, juxta canones. Quæ omnia grata futura Summo Pontifici sibi persuaserunt. Prædictos autem Chorepiscopos omnes præcepit Leo damnare, & in exilio detrudi. *Ista verò omnes, maximè regni nobis à Deo commissi Episcopi, cum eodem Arnone, permittente præfato Apostolico, mitius tractantes, jamdictos villanos Episcopos inter Presbyteros statuerunt.* Verba illa, *Permittente Apostolico*, formulam redolent qua magistratus utebantur, cum rescriptorum principalium tristitiam mollebant, quaque usus est Gregorius Magnus, cum legem Mauritij de militibus ad monachisimum properantibus temperavit. *Nam his placatur Imperator*, inquit ille in epistola ad Metropolitanas. Quod nos hodie, *cum bona venia, aut sub beneplacito Pontificis*, fieri dicimus. In hoc negotio observandum est quod supra monui, Decretum Papæ, & Definitionem Synodi, Edicto Regio, Caroli nomine concepto, promulgata fuisse; quamvis de re omnino spirituali, id est, de ordinationibus & benedictionibus ageretur. Sed de Chorepiscopis dicemus capite sequenti.

VIII. Tertiam Regum nostrorum dynastiam laus illa Tuendæ Ecclesiæ non de-

feruit, quin potius novis præfidiis collatis id promeruit ut à Gregorio IX. regnum Francorum ad Tuitionem fidei & libertatis ecclesiasticæ à divino numine designatum esse dicatur. Non solum autem armis, sed etiam legibus disciplinam muniebant, cum ea tempora incidissent quæ regiam manum expectabant. Quo in genere eximia est S. Ludovici Christianissimi Regis Constitutio: qui vix officio suo erga Ecclesiam satisfactum putavit, tot bellis labore maximo immanisque dispendio adversus Muhammedanam perfidiam in Oriente gestis, nisi hoc etiam Edicto suam pietatem cumulasset. Ea lege decernit ut Episcopis & Patronis sua jura plenissimè ferventur, & ut beneficia atque officia ecclesiastica regni, secundum præscripta Juris Communis & Conciliorum, atque instituta veterum Patrum, conferantur, nullisque Curia Romanæ supersit locus exigendæ pecuniæ ab Ecclesia Gallicana, Libertatèque & Privilegia à Regibus Francorum Ecclesiis collata intermerata maneant. Tum magistratibus regni dat in mandatis ut hujus Edicti executioni & custodiæ invigilent, pœnis à contumacibus exactis. Ceterum præfatio Edicti hic inferenda mihi videtur, quod majestatem quandam pietatèque Christianam simul præ se ferat, iisque verbis concepta sit, quibus antiqui Romani Imperatores in simili negotio utebantur: *Ludovicus Dei gratia Francorum Rex, ad perpetuam rei memoriam. Pro salubri ac tranquillo statu Ecclesiæ regni nostri, necnon pro divini cultus augmento, & Christi fidelium animarum salute, utque gratiam & auxilium omnipotentis Dei, cujus soli ditioni atque protectioni regnum nostrum semper subjectum extitit, & nunc esse volumus, consequi valeamus, que sequuntur, hoc Edicto consultissimo in perpetuum valituro statuimus & ordinamus.*

Videl. l. c. 12. §. 2.

ADDITIO

STEPHANI BALUZII.

CVIII illustrissimus Archiepiscopus supra cap. x. §. iv. hujus libri adnotaverit jus gladij Regibus à Deo mandatum esse ad tuendam Ecclesiam, Defensorisque Ecclesiæ titulum ob hoc promeritos esse Reges nostros §. 2. & 3. hujus capituli observaverit, quorum regnum Gregorius IX. ad Tuitionem fidei & libertatis ecclesiasticæ à divino numine designatum esse dicit, visum est eam observationem firmare auctoritate Ludovici VII. Regis Franciæ, cujus præclara in eam rem verba extant in literis ejus datis Parisiis anno MCLXXI. quibus auctoritatem suam adhibet ad vindicandum in libertatem Episcopum Aniciensem, qui potentia Vicecomitis Podomniacensis opprimebatur. *Ludovicum Dei gratia Fran-*

Capit. 1. Tit. 12. Placit. sicut Leonis Papæ & omnium Episcoporum arbitrium esse reliquorum fidei generalis & synodali consensu intercedunt, ut in illis Chorepiscopi etc. Capit. 1. 7. c. 17.

corum Rex, omnibus in perpetuum. Digna vox est majestate regnantis, Dei servum & Ecclesie Defensorem se Principem profiteri. Adeo de divina promissionis & clementie culmine nostra pendet auctoritas, ut ad honorem, laudem, & gloriam ipsius & opera nostra & ipsorum intencionem operum referamus. Inde est quod commissum à Deo nobis gladium & in defensionem Ecclesiarum & in oppressionem debemus ac volumus exercere tyrannorum. Literæ illæ extant integræ in archivo Episcopi Aniciensis, unde illas describi curaverat Marca: eoque loco uti decreverat in secunda editione hujus operis. Ejus itaque consilium sequi placuit. Sed & illud admonendum est, præfationem harum literarum Regis Ludovici, imitationem esse Rescripti Imp. Theodosij & Valentiniani dati ad Volusianum Præfectum prætorio, l. 4. c. de legib. & constitut. Princip.

Exemplum B. Ludovici secuti ejus nepotes Philippi, Carolus V. VI. VII. disciplinam jam tum ferè collapsam regis constitutionibus non solum muniverunt, sed etiam in plurimis articulis restaurarunt. In eo etiam genere extant quamplurimæ Francisci I. Henrici II. Caroli IX. Henrici III. & IV. & Ludovici XIII. Augustissimi Principis constitutiones; quæ juxta canones Conciliorum, & Decreta Romanorum Pontificum, Consuetudinesque in regno receptas, jure Patrocinij, disciplinæ ecclesiasticæ prospiciunt.

Enimvero non solum constitutionibus generalibus editis disciplinam Reges nostri semper foverunt, sed etiam rescriptis specialibus nova Romanæ Curie rescripta muniverunt; quemadmodum de Carolo Magno superius adnotatum est. Hic usus manavit in posteros, locumque habuit in ipsis tertiæ regum dynastiæ primordiis. Quod docemur testimonio Eadmeri, qui consuetudines quasdam describens, quas Willelmus Dux Normanniæ in Angliam à se subactam è Normannia transtulit, hanc quoque inter ceteras recenset, scilicet Principem illum inhibuisse ne Romanæ Curie rescripta susciperentur antè quàm sibi porrecta fuissent: *Non ergo pati volebat quem-*

Vide Eadmerum lib. 1. p. 111. & Octav. de Seldeni p. 161. Eadmerus Hillozic Novorum l. 1. Vsa ergo atque leges, quas patres sui & ipse in Normannia habere solent, in Angliam servare voluit.

Tom. II. Lib. X. c. X.

quam in omni dominatione sua constitutum, Romanæ urbis Pontificem pro Apostolico, nisi se jubente, recipere, (id est, antè quàm ipse certior factus esset de novi Pontificis electione) aut ejus literas, si primitus sibi ostense non fuissent, ullo pacto suscipere. Per aliquot secula intermissum hujusmodi usum, constitutionibus à ducentis abhinc annis promulgatis, Principes nostri restaurarunt; ita ut Bullarum executio impediretur, nisi prius à Iudicibus delegatis vel à supremis regni Curis ex Regis mandato inquisitum esset an per illas aliquid Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ contrarium induceretur. Quod in Germania quoque observari notum est.

Eundem morem in Benearni provincia antè quàm regis Coronæ Gallorum accederet, retentum fuisse docent veteres Chartæ. Qui usus inter cetera significatur iis verbis quæ in novæ consuetudinis codice habentur; nempe rescripta ab extrera provincia in Benearnum delata, executioni non esse mandanda antè quàm aut ipsi supremo Domino aut ejus Consilio porrecta fuerint. In Gallia autem, ut dixi, auctoritate Principis, Bullæ ad Curias regni diffundendæ referebantur. Quod tamen illæ suo deinde arbitrio assumpserunt, non expectato diplomate Principis. Id verò fieri in dignitatis suæ & plerunque in jurisdictionis injuriam interpretati sunt Episcopi Gallicani, eò quod Brevia sæpe per subreptionem elicitæ, clanculum in Curis insinuarentur, Episcopis non vocatis. Decreto itaque regij Consistorij constitutum fuit juxta veteres regni constitutiones, ne ulla Brevia apostolica (exceptis indultis quæ in foro secreto Pœnitentiariæ expediuntur) Curis supremis regni insinuetur, ut deinde more solito executioni tradantur, nisi diplomate regio munita sint. Ne autem in posterum Brevibus per subreptionem elicitis lædatur jurisdictio Episcoporum, præcipitur ut partes Brevia sua offerant Episcopis in quorum diœcesi executio fieri debet; qui quidem intra triduum, scripto quid ea de re sibi videatur, exponant; ut porrectis Brevibus unâ cum Episcoporum relatione, Princeps quod utilius erit constituat. Tunc enim aut rescripto executionem permittit, vel si causæ majoris fuerint momenti, quæ futuris negotiis formam dare possent, Curis supremis insinuationem delegabit. Hac ratione Brevia apostolica præsidio & auctoritate Principis munita erunt; cognitio verò causæ, non quidem de Rescripti æquitate, sed de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, Curis relinquatur.

IX. Ex isto Tuitionis jure sequitur ut si quid tentaretur contra decreta Canonum, Principes violatæ legis vindices se præstarent, & omnia in integrum aliquando restituerent. Quod ab Imperatoribus Romanis & à Francorum Regibus factum fuisse ostendam libro quarto. Ceterum monendus est lector, ex hoc Tuitionis & Patrocinij jure quod Reges exercent, illud commodi in Ecclesiam totamque Rempublicam Christianam redundare, ut ecclesiastica & civilis potestas amico & perpetuo fœdere invicem conjunctæ, mutuis auxiliis ad comprimendos improborum conatus, & juvanda bonorum studia, inter se conspirent. Id olim docuerat Iustinianus, quemadmodum

Hæc deinde
verba referuntur
in talibus
lib. 1. c. 11.

lib. 1. c. 11.

lib. 1. c. 11.

lib. 1. c. 11.

admodum in hujus operis praefatione dixi; sed Pontifices quoque necessitatem hujus concordiae conceptis verbis professi sunt. Consensus Christi amantium Imperatorum & piorum Pontificum, inquit Gregorius II. ad Leonem Isaurum, est vis una, quando cum pace & caritate res administrantur. Eodem seculo Orientis Patriarchae in synodica epistola ad Tarasium missa, quae inserta est Actis Septimae Synodi, recitatâ Iustiniani sententiâ, suffragium illi quoque suum conferunt, in sacerdotio Imperij sanctificationem & instaurationem, in Imperio autem sacerdotij robor & firmamentum constituta esse profitentes. Sed praestat è Leonis Augusti Ecloga anno DCCXXXVIII. apud Græcos edita hanc concordiae necessitatem, breviter quidem sed eleganter expressam, addicere, Tit. III. Cum Republica ex partibus suis & membris proportionem quadam ad hominem constituta sit, maxime ejus & in primis necessarie partes sunt Princeps & Patriarcha. Quapropter & subditorum quies, & felicitas tam animae quam corporis, consistit in consensione & concordia Imperij cum summo Sacerdotio. Τὸς πολιτείας ἐκ μερῶν ἡ μορίων ἀναλόγως τῷ ἀσθενεῖ σώματι, τὰ μέγιστα ἔσται ἀναγκαστικὰ μέρη, βασιλεὺς ἔστι ἡ Πατριάρχης: διὸ ἔῃ καὶ ἡ ψυχρὴ, ἔσται καὶ ἡ ἰσχυρὴ ἐπιτροπὴ, ἡ ὀδύνη, βασιλείας ἔστι, ἡ δεξιεραιότης ἐκ πᾶσιν ὁμοφροσύνῃ καὶ συμφωνίᾳ.

Non pigebit ad eandem concordiam commendandam aliqua transcribere è Damiano auctore Disputationis Advocati Regij & Defensoris Ecclesiae Romanae, quae felicibus auspiciis habita est praesente Henrico IV. Rege Germaniae anno M L X I I. ubi damnato Cadaloo pseudopontifice, Alexandri II. electio est confirmata: Amodo igitur, dilectissimi, illinc regalis aule Consiliarij, hinc sedis apostolicae comministri, utraque pars in hoc uno studio conspiremus laborantes, ut summum sacerdotium & Romanum (seu Gallicum) simul confederetur Imperium: quatenus humanum genus, quod per hos duos apices in utraque substantia regitur, nullis, quod absit, partibus, quod per Cadaloom nuper factum est, rescindatur; sicque mundi vertices in perpetua caritatis unione occurrant, ut inferiora membra per eorum discordiam non resiliant; & quatenus ab uno Mediatore Dei & hominum haec duo, regnum scilicet & sacerdotium, divino sunt conflata mysterio, ita sublimes ista duo persona tanta sibi met unanimitate jungantur, ut Rex in Romano Pontifice, & Romanus Pontifex inveniantur in Rege; salvo scilicet pro suo privilegio Pape, quod nemo praeter eum usurpare permittitur. Hanc consensionem necessariam docuit aliquot annis postea Grego-

rius VII. qui duobus oculis ambarum potestatum confortium eleganter comparavit. Nec defuerunt Galli nostri huic officio promovendae concordiae, & impedimentis amolendis quae ex mutua suspitione aliquando suboriebantur. Hinc extant praecleara Arnulfi Lexovienfis Episcopi verba: Dignitas ecclesiastica regiam provehit potius quam adimit dignitatem, & regalis dignitas ecclesiasticam conservare potius consuevit quam tollere libertatem. Etenim quasi quibusdam sibi invicem complexibus dignitas ecclesiastica & regalis occurrunt; cum nec Reges salutem sine Ecclesia, nec Ecclesia pacem sine protectione regia consequatur. Bernardus quoque in eandem sententiam: Non veniat anima mea in consilium eorum qui dicunt vel Imperio pacem & libertatem Ecclesiarum, vel Ecclesiis prosperitatem & exaltationem Imperij nocituram. Non enim utriusque institutor Deus in destructionem ea connexuit, sed in edificationem. Non omitenda est adnotatio auctoris anonymi, qui scripsit anno M C C C C V I. se à Gallo quodam summae dignitatis viro accepisse, concordiam regni cum Romana Ecclesia diligentissime foveri apud Gallos, & ad illa officia filios à patribus erudiri hoc rythmico proverbio:

Mariage est de bon devis
De l'Eglise & des Fleurs de lis.
Quand l'un de l'autre partira,
Chacun d'eux si s'en sentira.

C A P V T X I I I.

Synopsis.

I. Agitur de Chorepiscopis, ut sciatur staus quaestioni proposita Leoni III. à Carolo M. & Ecclesia Gallicana. Chorepiscopis validas esse ordinationes à se peractas contententibus; Episcopis autem, esse vitiosas. Chorepiscopatus in Clero recensitus, & Presbyterio praelatus à Conciliis.

II. Chorepiscopi non obtinebant episcopatus apicem, è Conciliis Neocesariensi, Antiocheno, Regensi, & Leonis I. Papa epistolae, qua est genuina, & Synodo Hispalensi.

III. Huic sententiae opponuntur prima verba canonis Antiocheni. Vt solvatur difficultas, distinguitur chorepiscopatus à Chorepiscopo. Chorepiscopatus est ministerium quod conferri potest Presbytero vel Episcopo, ut administret Ecclesias vicarias parocchia episcopalis. Sub Episcopo erant Presbyteri civitatis, qui sacramenta erogabant in civitate. Idem munus exercebant in pagis Presbyteri vicarii.

IV. Praeter Presbyteros, Episcopus habebat aliquot ministros, Chorepiscopum, Archipresbyterum, & Archidiaconum. Chorepiscopus vices gerit Episcopi in disponendis Ecclesiis vicariis. Concilium Antiochenum tribuit administrationem Ecclesiarum Chorepiscopis. Origo hujus nominis. Vicarij Episcoporum dicti ratione muneris, non ratione nominis.

N

Greg. II. in ep. ad Leonem Isaurum. Consensus Christi amantium Imperatorum & piorum Pontificum, inquit Gregorius II. ad Leonem Isaurum, est vis una, quando cum pace & caritate res administrantur.

Ecloga Leonis & Const. Tit. III. s. l.

Dilectissimo Advoc. Reg. & Defensori Ecc. Rom. in Concilio Olibonensi.

Greg. VII. laudat in Praefatione.

Arnulfus Lexov. ep. s. l.

Bernardus ep. s. l.

E MS. Cod. Diaconum de Hierarchia subcalisti l. 4. c. 11. Quodam sicut egerunt dicitur deus Francia semel mihi post eum confessionem aperuit inter dictos Dominos Francos esse unum secretum proverbium, quod patres dixerunt filios vulgari Gallico, sc.